

Stát řídit jako firmu a firmy řídit jako stát?

eFocus

Jedním z důsledků požadavků větší transparentnosti fungování veřejné správy je návrh poslance J. Farského na zpřístupnění většiny uzavřených subjektů veřejné správy. J. Farský navrhuje tzv. Nejkrásnější zákon – zákon o Registru smluv.

Přes obecně jistě chvályhodné pokusy o rozšíření možností, jak umožnit fyzickým a právnickým osobám nahlédnout pod pokličku české veřejné správy, je možno u takových návrhů narazit na nebezpečí vylití pomyslné vaničky i s dítětem.

Jedním ze zajímavých fragmentů současných legislativních projektů je problematika zveřejňování smluv mj. právnickými osobami ovládanými státem nebo územními samosprávnými celky (úsc), tedy osobami soukromého práva.

Je skutečně dobrým nápadem, aby i tyto subjekty spadaly pod tzv. povinné subjekty, jak to navrhuje citovaný poslanecký „nejkrásnější“ návrh?

V našem případě je důležité odlišit dva typy subjektů, které jsou, žel, ve výše zmíněném návrhu normativního právního aktu směřovány, ačkoliv jejich charakter i funkce jsou zcela rozdílné. Jedná se o odlišení:

1) veřejnoprávních subjektů (státu nebo úsc) zajišťující veřejnoprávní funkce; a

2) soukromoprávních subjektů s majetkovým podílem státu či úsc směřující k dosažení zisku. Toto podnikání se neliší od podnikání subjektů bez majetkového podílu státu či územně samosprávného celku, přičemž velkou roli zde hraje obchodní tajemství a neveřejné znalosti a informace využitelné pro další podnikání.

Rozdíl mezi těmito subjekty je přitom z hlediska poskytování informací zásadní. V případě ad 1), tedy státu nebo úsc je právo veřejnosti na přístup k informacím o jejich činnosti dáno přímo Listinou. To mj. umožňuje kontrolovat nakládání s veřejnými prostředky, což je hlavním účelem takové úpravy. A je to tak v pořádku, ale v případě ad 2), však právo veřejnosti na informace o jejich činnosti z Listiny nevyplývá, ale naopak jsou Listinou chráněna majetková práva těchto subjektů, stejně jako v nich případně angažovaných podílníků – minoritních vlastníků.

Vzhledem k tomu, že dle navrhované úpravy by leskem nejkrásnějšího zákona za určitých okolností mohly být oslněny i právnické osoby s alespoň 30% majetkovým podílem státu či úsc (§ 75 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních korporacích), tak by přijetím takto navrhované právní úpravy mohlo dojít k významnému znevýhodnění řady podnikatelských subjektů v hospodářské soutěži. Kdo pak bude plnit veřejnou kasu?

Jako zásadní se jeví takto navrhované odlišné nakládání se soukromoprávními právnickými osobami s takovou majetkovou účastí státu v porovnání s právnickými osobami, ve kterých takový majetkový podíl není. Připomeňme si, že stát (či obec, kraj) v soukromoprávních vztazích vystupuje jako kterákoliv jiná právnická osoba (srov. § 21 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník), jen těžko

můžeme nalézt právní odůvodnění odlišného přístupu k právnickým osobám, ve kterých stát vystupuje jako vlastník majetkového podílu.

Stát vstupuje do soukromoprávních obchodních společností nepochybně mj. za účelem dosažení zisku - vylepšení veřejných financí. Taková obchodní společnost proto musí být konkurenceschopná a způsobilá efektivně naplňovat svůj obchodní potenciál. Má proto smysl znevýhodnit společnosti s majetkovým podílem státu nebo úsc v jejich obchodních aktivitách, například zavedením povinnosti zveřejňovat do značné míry důvěrné informace nebo odložením účinnosti jimi uzavíraných smluv? Domnívám se, že nikoliv.

Jak by reálně mohl fungovat např. státní pivovar Budvar, kdyby musel zveřejňovat veškeré smlouvy a jeho konkurenti nikoliv?[1]

Převažuje zde opravdu veřejný zájem na tom, aby výše zmíněné subjekty měly být touto generální publikační povinností de facto diskriminovány oproti konkurenci?

Vyvstává i další důležitá právně-filozofická otázka: proč má být preferována de facto laická kontrola veřejnosti -- "všechny smlouvy všem" -- oproti kontrole formalizovanější a zejména ze zákona prováděné odbornými subjekty? Otázka nabývá na významu zejména v kontextu toho, že všude jinde ve veřejné správě převažuje snaha o maximální odbornost. Proč kvůli této "laické kontrole", o jejíž efektivnosti je možno důvodně pochybovat, má český stát riskovat řadu výše citovaných problémů se značnými ekonomickými dopady? Kde se bere víra, že laická kontrola nalezne a pomůže relevantně vyřešit problémy, které profesionální kontrolní mechanismy nejsou schopné odhalit a následně řešit?

Proč má být preferována laická kontrola veřejnosti oproti kontrole formalizovanější a zejména prováděné odbornými subjekty? Proč raději důkladněji nevyužívat stávající profesionální odborné kontrolní orgány?

Na závěr jedna obecnější kritičtější poznámka k zákonu jako celku. Nový občanský zákoník mj. posílil skupinu smluv, které stačí uzavírat od 1.1.2014 jen ústně - a ústní smlouvy se v registru smluv uveřejňovat nemusí. Vrata k obcházení zákona jsou otevřena...

Nelíbí se mi hypotéza, co starosta či radní, to zloděj. Mám obavu, že navrhovaný zákon zatíží zejména obce a kraje zbytečnou byrokracií a větší reálné úspory nepřinese.

Pokud chce zákonodárce, aby všechny státní a polostátní firmy zveřejňovaly všechny své smlouvy, nabízí se nápad, proč ze zákona - v rámci principu rovnosti a legitimního očekávání - také nenařídít, aby všechny firmy v ČR (tedy i soukromé a se zahraniční účastí) povinně publikovaly všechny smlouvy (pod sankcí neplatnosti při nezveřejnění).

Zamezilo by se tak např. daňovým únikům, které jsou v ČR údajně též v řádu miliard. A institut obchodního tajemství se konečně přesune do učebnic právních dějin.

A propos, proč vlastně povinně nepublikovat i předmanželské smlouvy?

JUDr. Petr Kolman, Ph.D.,
odborný asistent na PF MU v Brně
právník a publicista

[1] Samozřejmě se nabízí otázka proč musí stát vlastnit pivovar, ale to je jiná věc.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [LEAGLE.ONE: Kdo pomůže dětem vybrat správnou cestu, když dnešní profese zítra nemusí existovat?](#)
- [Jindřich Fuka novým advokátem Aegis Law](#)
- [LEAGLE.ONE: Advokacie po nástupu AI: Kdo se přizpůsobí, získá náskok. Kdo ne, může zůstat pozadu](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Český Deloitte Legal posiluje: Jiřina Procházková jmenována CE partnerkou](#)
- [V lednu přišel šok. Ze seznamu zmizely tisíce soudních překladatelů](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #11: Mezigenerační převod majetku: Největší chyba je neudělat nic](#)
- [Koupě nemovitosti v Rakousku: vedlejší náklady v praxi](#)
- [Žaloba v civilním právu procesním](#)
- [Legal Innovation Day 2026: AI v právu v praxi - inspirace, konkrétní řešení i prostor Libra](#)
- [KJT: přijedte do Varů diskutovat o problematice reparace škody a újmy](#)